

35 år med S:t Barthélemysällskapet

av Olle Nyman

Så startade det

Det var i september 1964, som fem personer samlades på Sjöhistoriska Museet, på kallelse av författarinnan Elisabeth Falkenberg, och diskuterade om möjligheter fanns att bilda en förening eller ett sällskap där medlemmar skulle ha haft direktanknytning till vår forna koloni St. Barthélemy eller hysa historiskt intresse för denna ö. Dessa personer var, förutom Elisabeth Falkenberg, ryttmästare Sten Nordensköld, fru Svea Abrahamson med dottern Birgitta Abrahamson samt författaren Bengt Sjögren.

Redan vid detta första möte visades ett mycket stort intresse från de många som hörsammat kallelsen. Diskussionerna fortsatte senare på kvällen vid en te-supé på Källhagens Vårdshus. Där bestämdes då att en styrelse skulle utses och att namnet för denna intressegrupp skulle bli "S:t Barthélemysällskapet".

Styrelsen tillkom vid det andra mötet den 16 november 1964. Förste ordföranden blev disp. Sten Simonsson; v. ordf. ryttmästaren Sten Nordensköld; kassaförvaltare Stephan Ulrich; sekr. Anna Nyman; samt övriga ledamöter och suppleanter - författaren Bengt Sjögren; info.chef Birgitta Abrahamson samt författarinnan Elisabeth Falkenberg.

Stadgar för Sällskapet antogs också vid detta möte. Där stod bl.a. att läsa i § 2. "Sällskapets ändamål är att verka för tillvaratagandet och vård av svenskminnen på S:t Barth och av i Västindien och i Sverige befintliga arkivalier och föremål med anknytning till öns svenska tid (1784-1878), att främja forskning rörande svensktiden på S:t Barth och därmed sammanhängande frågor samt att främja kontakten mellan S:t Barth och Sverige".

I paragraf 3 stod det; Sällskapets medlemmar erlägger i avgifter: a) årligen betalande medlem

10:- b) familjemedlem 5:-, c) ständig medlem 100:-, d) Sällskapets främjare 500:-. Här kan också nämnas att ett utskick till medlemmar kostade då 35-40 öre. 1968 efterträddes Simonsson av universitetslektor Dan Brändström från Umeå Universitet, som i sin tur överlämnade ordförandeklubban till redaktör Olle Nyman 1973. Antalet medlemmar har i snitt varit 370-380 under årens lopp.

Två av grundarna, Sten Nordensköld och Birgitta Abrahamson.

En 50-talsidyll

För att nämna litet från den tidiga historien under 50-60-talen, kunde man då läsa i nyhetsbladet att antalet flygpassagerare hade ökat och beräknades till 15 ankommande per dag. Kommunledningen 1950 lät meddela att ägare till getter, som springer lösa på gatorna snarast skall ta rätt på dessa bångstyriga kreatur. Annars är det risk för att de infångas och säljs av myndigheterna och därigenom förbättrar stadens budget. Öborna ombads också vara sparsamma med tillverkningen av sopkvastar. I dessa kvastar, sägs det, representerar varje skaft ett ungt träd. man skulle var aktsam om den skog som fanns kvar. Kanske införandet av dammsugare skulle hjälpa? Men i så fall var man tvungen att ha elektricitet.

Skulle man slakta kor på 50-talet fick man ta dom på en skonare över till S:t Martin. Sedan kom köttet tillbaka grovstyckat och klart.

Samarbetet med S:t Barth inleds

Alltsedan Simonssons tid har dock mycket hänt med det historiska och kulturella samarbetet mellan S:t Barth och Sverige. Helt naturligt fanns det stor tveksamhet på S:t Barth den första tiden. Entusiastiska svenskar kom till ön och började föreslå och diskutera sina vidlyftiga historiska projekt med bl.a. borgmästaren och tjänstemän inom kommunen. Svårigheter kunde uppstå, i första hand på det språkliga planet. Förslagen kunde vara av sådan art, att inte enbart kommunen kunde ge sitt tillstånd, utan även öns befolkning ville ha sitt ord med i laget. Dåvarande borgmästaren Remy de Haenen´s godkännande var i en del fall inte tillräckligt. Det gällde t.ex. uppsättandet av nygamla svenska gatuskyltar samt en total upprustning av den illa medfarna svenska kyrkogården.

Marius och Jean - två gamla Sverigeväänner

Dessa två projekt rörde i första hand invånarna i och omkring staden Gustavia, då c:a 800 invånare. De som bodde på landet, c:a 3.000 personer levde i nästan total okunnighet om dessa planer. Det fanns, och finns fortfarande 2 förtroendemän, som många vände sig till för information. På landet var det byggmästaren Jean Magras, med svensk bar i Colombier. Honom frågade man gärna. I Gustavia fanns Marius Stackelberg, som var allvetare när det gällde Sverigeinformation.

De två Sverigeväännerna Marius och Jean med originaltavlan på fregatten "Vanadis".

"Svensken kommer..."

Ett Exempel på rykten, som spreds ute på landet är följande historia: Älvsnabben skulle besöka S:t Barth och kaptenen hade mycket tidigt anmält sitt besök till borgmästaren Remy de Haenen samt hamnkaptenen Brin. Det var i december 1969. Informationen, som gick ut till befolkningen berättade att: "Sveriges största krigsfartyg var på väg mot S:t Barth och kommer till Gustavia den 15/12".

Många oroliga på landet gick till sin förtroendeman Jean Magras och undrade om Sverige skulle återtaga S:t Barth. En del roade, en del förskräckta. Men ingen behövde vara orolig. De inbjöds att komma ombord där det serverades - sill och potatis, tunnbröd, snaps och svenskt öl. Lokala tidningar kom den här tiden ut mycket sporadiskt. Men nyhetsbladet " les Amis de S:t Barth" kunde dyka upp då och då. Bakom den stod amerikanske journalisten Porter Henry och publikationen ges ut även i våra dagar. Numera trycks det fina dagstidningar med egna tryckerier i Gustavia och S:t Jean. De magasin som finns på ön har mycket fin kvalitet med förstklassig text och bild. Som ett kuriosum kan nämnas att de nyhetsblad, som var tillgängliga under 1960-talet togs om hand av gendarmerna, som vid vissa tider läste upp dess innehåll på fasta platser i Gustavia. Folk samlades för att få nyheterna. T.ex. vid Marius bar, samt utanför stadshuset.

Då och nu

Bläddrar man i de lokala informationsbladen och de senare tidningarna från 1960 och framåt kan man bl.a. läsa att:

-flygtiden från New York till S:t Martin var c:a 9 timmar. Idag tar det c:a 14 timmar från Stockholm med mellanlandning i Paris.

- överfarten med skonare från S:t Martin till S:t Barth kunde ta 3-6 timmar beroende på vindarna. Nu tar det 12 minuter med småflyg och 1.15 med båt. Transporten kostade 2 dollar per person inklusive rom och whisky. Nu kostar det 50 dollar med flyg eller båt. I Marigot på S:t Martin fanns ett rum att hyra ovanför hamnbaren "Beau se jour".

Ägaren till denna var Daniel Blanchards, S:t Barths blivande borgmästare, fader Athanase Blanchard. Rummet kostade också 2 dollar / natt med whisky eller rom. Detta rum var mycket nödvändigt, då man ibland kunde få vänta 2-3 nätter innan man fick plats på någon båt som skulle till S:t Barth.

Daniel Blanchard t.h. med mor och pappa Athanase, 94 år.

- i början av 1960-talet sade sig 17 stycken S:t Barth-bor ha svenskt blod i sina ådror. De två sista riktiga svenskorna Loucille "Lou" Sicard, 99 år (se bild till vänster som är tagen 1960) och Anna Ekerman Haddock, 98 år avled 1974 respektive 1970.

Lou ville alltid berätta och skryta med vilka fina skor hon hade fått av sin pappa, Wellington Sicard, när hon var 13 år gammal. Varje år jag träffade henne ville hon berätta om sina fantastiska skor. Det som hon tyckte var så speciellt var att hon bara hade haft ett par skor i hela sitt liv och att de aldrig hade blivit halvsulade. Vilken fin pappa hon måste ha haft! Anna Ekerman-Haddock fick 4 döttrar, som alla blev lärarinnor.

- S:t Barth hade då ett hotell - Eden Rock - byggt och ägt av borgmästaren Remy de Haenen. Idag finns det över 40 stycken men det räknas fortfarande till ett av öns bästa, och ligger vid S:t Jean stranden ca 2,5 km från Gustavia. De Haenen var också en duktig pilot och hade ett eget flygbolag - Haenen Aviation. Han flög till dess han var över 70 år, säkert och bra. Det var också borgmästaren Remy de Haenen, som

personligen satte igång upprensningen av den svenska kyrkogården i Public. Det var i mitten av 1960-talet. Budget fattades men S:t Barth erhöll medel ur kungafonden och S:t Barth kommun tillsköt en lika stor summa. Senare har borgmästaren Daniel Blanchard bekostat stora förbättringar med bl a en stor mur runt kyrkogården, samt ytterligare upprensningar årligen.

Remy de Haenen i bar överkropp hjälper till vid restaureringen av den svenska kyrkogården 1967

- 1960 fanns det c:a 20 gatlyktor, som lyste 3 timmar per kväll. De senaste 10-15 åren har Gustavia genomgått en kraftig uppryckning med rena gator, nybyggda kvarter, små färgglada affärshus, fina restauranter med superba kokkar. Gustavia av idag har blivit en trivsam charmfull stad att promenera i, utan att förlora sin gamla fina atmosfär. Menyerna håller

"Sverige-priser", men drinkar och viner är desto billigare. Butikerna är mycket väl sorterade med senast nytt från moderlandet Frankrike och Paris. T.o.m. lite dyrare. Man hoppas på alla kryssningspassagerare. Numera har Gustavia också fått ett eget turistkontor bredvid huvudkajen. Turistchefen heter Elise Magras och har blivit till stor hjälp för alla besökare. - på S:t Barth 1960 fanns det ungefär 20 bilar. Idag finns det över 6000. Den täta bilmängden stör dock inte nämnvärt. Ingen har bråttom och gendarmerna dirigerar skickligt. Det finns 2 bensinstationer. En i Lorient och en vid flygfältet. Bilarna körs till dess de inte orkar längre. Det finns ingen bilbesiktning och inga lappisor. Den totala väglängden är 5,8 mil och bensinpriset ligger kring 3,50 fr litern.

"Le Select" - öns "svenska ambasad"

S:t Barth har alltsedan 1949 haft en av Karibiens mest kända barer, nämligen "Le Select". Den startades av Helene och Marius Stakelborough för 50 år sedan. Baren ligger i Gustavias absoluta centrum och hit går alla för att se "vem som har kommit till stan". Samt för att få en liten "petit punch". Den 3-7 nov 1999 firade familjen Stakelborough 50-årsjubileum. Marius

hustru, Helen, avled för några år sedan. Så nu blev det Marius, 9 barn och 20 barnbarn, som fick sköta hela jubiléet. Och redan tidigt började hotellen bli fullbokade av alla vänner, som vill vara med och fira. "Le Select" brukade ibland lite skämtsamt kallas för "Sveriges ambasad" och Marius för vår inofficielle ambassadör men den 19 januari 1999 fick vi vår förste riktige svenske konsul på ön. Det var Dantes Magras som utnämndes av ambassadör Örjan Berner från Paris ombord på det svenska fartyget Carlskrona i Gustavia hamn.

Samling utanför Le Select och tidningsläsning, när Expressens framsida pryds av Marius och Helenes dotter Marie-Elaine, numera boende i Nyköping

Helene Stakelborough t.h., som tillsammans med sin man startade "Le Select" 1949. Här tillsammans med sin dotter Judith

De båda stipendiaterna Dan Brandström och Sten Forsberg kliver av planet på S:t Martin

Stipendiater

1967 får S:t Barth sin första svenska stipendiater genom Lennart Hylands och Allan Schulmans insamlingstävling "Flykting-67". Bästa län, som vann insamlingen blev Västerbotten, som därigenom erhölet stipendier för resor till S:t Barth. De två första stipendiaterna blev universitetslektor Dan Brändström och jägmästare Sten Forsberg. Stipendiaterna inhystes i ett hus på Östra Strandgatan, som byggts under Sverige-tiden av svenskar. Brändström åtog sig att avfotografera ca 60 000 sidor svensk historia, som numera finns i Sverige, och Sten Forsbergs uppgift var att undersöka växtlighetens möjligheter och förbättring på S:t Barth. Ön har mycket dåligt med vatten och regnperioderna är osäkra.

Två övriga stipendiater, Clara Selander och Helge Holmlund, som båda är konstnärer har lämnat fina konstportföljer efter sig. Många av deras akvareller och kolteckningar finns på väggarna i de nygamla svensk-franska muséet "The Wall House", som återinvigdes 14/5 1995. Clara Selander kom från Skellefteå och Helge Holmlund från Kåge. Han är numera avliden.

Svenska gatskyltar

1966-67 satte ordf. Olle Nyman, med hjälp av dottern Åsa och sonen Mathias, upp mellan 50-60 gatuskyltar i Gustavia. Det tog en vecka att först fråga alla husägare och familjer om tillstånd att sätta upp skyltarna. Borgmästaren Remy de Haenen hade först gett sitt tillstånd. Men han kunde inte ensam avgöra. De flesta var positiva. Problemet var att husägare, som inte hade något gathörn också ville ha sina skyltar. De klagade skriftligen hos borgmästaren. Sedan har ytterligare ett stort antal skyltar satts upp åren 1978, 1994 och 1995. En hel del skyltar har "lånats" för gott av souvernirsamlade turister.

Mattias Fock i uppsättningstagen inför imponerade Gustavia-bor, modell yngre

Svenska gåvor genom åren

Elisabet Falkenberg har skänkt en minnessten med medaljong som placerats mitt på kyrkogården. Minnestenen invigdes och avtäcktes 1967 av medlemmen Birgitta Abrahamson i närvaro av ca 350 svenskar från kryssningsfartyget Gripsholm på besök på S:t Barth. 1978 skänkte riksantikvarie Åke Kromnow en minnesutställning till dåvarande muséet och borgmästaren Charles Quarrard i samband med 100-års jubiléet av svenskarnas återlämning av ön. Svensk representant var ambassadör Hans Ewerlöf med fru Ebba, från Caracas. Olle Nyman tillsammans med Sällskapet har skänkt en omfattande historisk utställning till

kommunen år 1994. Detta i samband med minneshögtidligheten av när S:t Barth blev svenskt, 1784.

Sällskapet har också erhållit donationer från bl.a. Sten och Kjell Nordensköld, Håkan Jorsell och Elisabeth Falkenberg. Nordensköldska donationerna förmedlades genom Carl Thulin.

Wall House blir museum

"The Wall House muséet" och föreningen I´Asbas har också erhållit några mycket värdefulla gåvor från Sverige. Förmedlare och delvis sponsor har varit Sällskapet.

Den gamla svenska stenruinen kallad "The Wall House" återinvigdes som museum den 14/5 1995 av bl. a. borgmästaren Daniel Blanchard och svenske ambassadören Peter Landelius från Caracas. Mycket litet har skrivits om denna stora svenska stenruin, som förmodligen brann ned 1852. Daniel Blanchard och hans kommun skall ha stort tack för återställandet av detta K-märkta svenska hus, som kan ha använts som svenskarnas samlingsplats under Sverige-tiden. Stora samlingar av svenska dokument, som tidigare förvarats i guvernörshuset har genom Daniels försorg bundits in i fina bokband och finns nu i "The Wall House Museum" där t.ex. svenskar kan leta efter sina förfäders hus- och tomtnummer.

1996 erhöll Sällskapet en mycket förnämlig fana av fru Marianne Lundahl, som besökt ön ett par år tidigare. Fanan är en exakt kopia av den svenska fanan, som vajade på guvernörshuset i mitten av 1800-talet fram till den dag då fartyget Vanadis hämtade hem sin siste guvernör Bror Ulrich med familj samt övriga officerare med familjer. Det tog fru Lundahl, c:a 18 månader att fullfölja arbetet med fanan, som är gjord i siden och broderad med guldtråd. Den är i originalstorlek.

Originaltavlan av Vanadis har skänkts till muséet av framlidna friherrinnan Marianne Rudebeck, Näsby park och Neptunimedlemmen Håkan Jorsell har skänkt en förnämlig ektavla med samtliga svenska guvernörers namn på mässingskyltar, samt en svensk fana. Detta gjordes i samband med den ceremoni då Neptuniorden invigde sin första Neptunigaffel utanför Sveriges gränser 1996. Den kan idag beskådas framför Wall House, på Place de Vanadis.

Kosta Boda finns också representerat i muséet med fina vaser och skålar från deras bästa konstnärer.

Man hittar också en av Sällskapet donerad Sverige-dräkt, ett stort antal svenska fanor i olika storlekar, ljusstakar med Dala-motiv, en modell av Stockholms stadshus i keramik, Skansen-litteratur, Sverige-böcker på franska samt en medelstor Vasa-kanon som står i samlingslokalen i Stadshuset. Svenska fanor har också överlämnats till "The Wall House" samt till turistkontoret. "Livslängden" på fanor är kort, beroende på det salta vattnets avdunstning som påverkar färgerna.

På Riksarkivet i Stockholm finns bl a Sten Simonssons och Rolf Lannborns samlingar rörande S:t Barthélemy.

Den enda Neptunigaffeln utanför Sveriges gränser finns sedan 1996 uppsatt utanför Wall House. Skänkt av Neptuniorden

Fanan flankerad av Olle Nyman och Per Tingbrand t.v., samt Marius t. h.

Kända svenskar som besökt S:t Barth.

Det kanske mest uppskattade besöket från Sverige ägde rum 1987. Då kom vår kungafamilj till S:t Barth för en 14 dagars semester. Borgmästare Daniel Blanchard och Marius Stackelberg var öns värdar och alla S:t Barth-bor gladdes.

Marius och Daniel har också besökt Sverige och då haft audiens hos kungen på Slottet vid ett par tillfällen. 1981 erhöll Marius Nordstjerneorden av Kungen.

Många invånare ute på landet har låtit sig intervjuas av både Lennart Hyland och Arne Weise. Och flera av deras frågesportpris har gått till S:t Barthélemy. Gustaviabor vet också vem Lill Lindfors är. För några år sedan hördes hennes stämma från Marius bar, samt från kajen.

Kungen med familj på besök i svenska kyrkogården vid Public.

Vid 200-årsminnet av Sveriges återlämnande av ön till Frankrike 1984, representerades Sverige av statsrådet Hans Gustavsson med fru.

Ett av de mer annorlunda svenska besöken var när ett skandinaviskt folkdanslag från SAS tillsammans med en folkmusiktrio dansade varje dag i en vecka i 30 graders värme vid 100-årsminnet 1978.

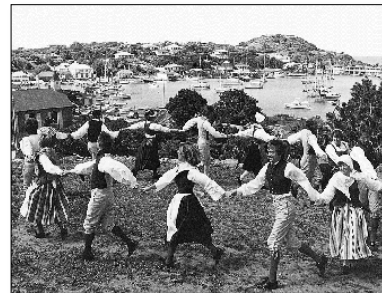
S:t Barth har också haft svenska flottbesök. De svenska goodwill-fartygen Älvsnabben och nu senast Carlskrona har besökt S:t Barth minst ett tiotal gånger. Älvsnabben bl.a. i dec. 1969 samt 1978. Carlskrona 1984,1986,1989,1992, 1994 och nu i januari 1999. Skolfartyget Falken besökte ön 1992.

Pekka och Bibbi Langer i samspråk med Marius

Lennart Hyland intervjuar ö-bor på landet

Sv folkdanslag på besök 1978 i 30-gradig värme

Vänorten Piteå

1977 blev Piteå vänort med S:t Barth och har alltsedan dess blivit den pålitlige vännen för alla S:t Barth-bor. Alltifrån Per Tingbrand, nyvorden Hedersmedborgare - via Tage Hansson, Annie Persson, Malte Leinehed, Adelia Kellström och Karl-Ivan Eriksson m.fl.

Piteå har bl.a försett "The Wall House" med ett älghorn med hela 13 taggar. Påpassligt, eftersom Sverige hade 13 guvernörer på S:t Barth under de 94 åren ön var vår. De flesta S:t Barth-bor, som kommer till Sverige har rest upp till Piteå. Den för dem exotiska fjällvärlden och polcirkeln lockar naturligtvis.

Stipendiater har utväxlats mellan S:t Barth och Piteå. Ungdomarna från S:t Barth stannar oftast också en vecka i Stockholm och en del hinner med ett besök till Dalarna och familjen Bergqvist. För den som har seglingsintresse ordnas en regatta utanför Gustavia på Piteå-dagen den 15 augusti som kallas för "Piteå-regattan".

I Piteå ordnas också i mitten av augusti en S:t Barthélemy-regatta.

"Pitepilten" Per Tingbrands ambitiösa arbete måste speciellt nämnas. Bl.a. har han sammanställt ett fint uppslagsverk som heter "Vem Var Vem på S:t Barthélemy under den

svenska tiden". Där kan nyfikna svenskar söka efter sina släktingar och förfäder. Boken innehåller över 3000 namn och förklaringar. Den finns på biblioteket i "The Wall House", och uppe hos Per i Piteå. Vidare har Per publicerat en svensk-fransk historiebok, som finns att köpa på S:t Barth i muséet. Den heter: "Saint-Barthélemy à L'Époque Suédoise". Här hemma kan man köpa "Med Svenska Örlogsmän till S:t Barthélemy 1785-1994, hos

Marinlitteraturföreningen, Försvarshögskolan. Ett flertal andra fina böcker har också getts ut om S:t Barth alltsedan 1950-talet. Bland författarna kan nämnas; Jan-Öjvind Swahn och Ola Jennersten; Leif-Owe Hubertsson, K-G Olin; Bengt Sjögren; Jan-Arvid Hellström; Ingegerd Hildebrand; Elisabeth Falkenberg; Olle Strandberg; Evert Lundström och Anders Sandström.

En av Sveriges kunnigaste när det gäller den svenska epoken på ön - Per Tingbrand, Piteå.

S:t Barth - värt ett besök

Ett stort antal resor har arrangerats till Västindien och S:t Barth.

Den snabbaste vägen går via Paris med Air France. Framme på dagen. Åker man över New York blir det bäst med SAS till New York och valfritt med Continental eller American Airlines ned till S:t Martin och småflyg till S:t Barth.

Förutom alla svenska minnesmärken som finns att beskåda rekommenderas ett besök på världens näst största snäckmuseum, som ligger i den lilla pensionärsstaden Corossol, c:a 3 km från Gustavia (300 inv). Här i den lilla byn finns enda hemslojdstillverkningen på ön, Gamla hantverkare, damer och herrar visar gärna hur man av torkade palmlöv flätar vackra hattar och korgar.

Interiör från hem i Corossol på 60-talet. De karaktäristiska hattarna, calecherna, är lika vanliga idag i denna idylliska lilla by.